

KNJIŽEVNI VREMENI

Kasni modernizam

Književnopočesno razdoblje

- traje od četrdesetih do sedamdesetih godina 20. stoljeća

Obilježja proze Ivo Andrića

- **Tematika:** Bosna, njezina prošlost (tursko i austrijsko vrijeme).
- **Središnji motivi:** stvarnost, povijest, mit, legenda.
- **Događaji i pripovijedanje (naracija)** temelje se na kronikama i narodnoj predaji.
- U prvom je planu **analiza likova i njihovih unutarnjih stanja**, pri čemu se sudsina pojedinaca povezuje s povijesnim vremenom i događajima.
- **Fabula** je u drugom planu.

Stvaralaštvo Ivo Andrića

Prva stvaralačka faza (do 1920. godine)

- ciklus pjesama u zbirici *Hrvatska mlada lirika* (1914.)
- *Ex Ponto* (1918.), *Nemiri* (1920.) – ekspressionističke zbirke

Druga stvaralačka faza (nakon 1920. g.)

- **Noveli:** *Put Alije Đereleza*, *Priča o vezirovom slonu*, *Ljubav u kasabi*, *Anikina vremena*, *Most na Žepi* i dr.
- **Roman:** *Na Drini ćuprija*, *Travnička hronika*, *Gospođica*, *Prokleta avlija* (1954.).
- **Eseji:** *Goya*, *Razgovor s Goyom*.

Ivo Andrić

(1892. – 1975.)

Ivo Andrić dobitnik je Nobelove nagrade za književnost 1961. godine.

PROKLETA AVLJIA – Kompozicija

TEMA

- odnos pojedinac – vlast • odnos pojedinac – svijet
- priča i pričanje u društvenoj zajednici

SIŽE

Nakon smrti fra Petra dva brata popisuju stvari koje je stari fra Petar ostavio za sobom. Dok sluša njihove glasove iz susjedne ćelije, neimenovani mladić prisjeća se fra Petrovih priča o boravku u istanbulskom zatvoru nazvanom *Prokleta avlja*. Na kraju se pripovijedanje vraća na početnu situaciju: dva brata popisuju stvari ostale fra Petra, a mladi ih čovjek sluša.

PRSTENASTA KOMPOZICIJA ROMANA

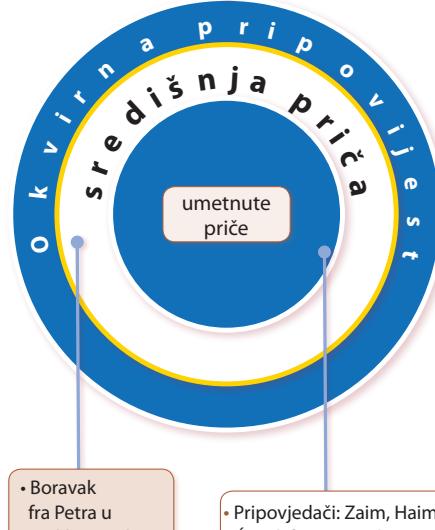
UVOD (prolog): Pogled s prozora fra Petrove ćelije u samostanu:

● Zima je, sneg zameo sve do kućnih vrata i svemu oduzeo stvarni oblik, a dao jednu boju i jedan vid. Pod tom belinom isčešlo je malo grobje na kom samo najviši krtovi vrhom vire iz dubokog snega. Jedino tu se vide tragovi uske staze kroz celac sneg; staza je propričena juče za vreme fra Petrovog pogreba. (iz *Proklete avlje*)

SREDIŠNJI DIO (fra Petraova priča)

- Fra Petar se prije mnoga vremena našao ni kriv ni dužan u Prokletoj avljiji čiji je upravitelj Karađoz, čovjek koji okrutnim metodama vlasti tim zatvorom i od zatvorenika izvlači priznanja. Tu je fra Petar boravio dva mjeseca i za to vrijeme susreo je mnogo različitih ljudi, a posebno se zbljedio s Čamilom, mladićem iz Smirne.
- Fra Petar najprije od Haima, jednoga od zatočenika, doznaje Čamilovu prošlost i razlog zbog kojeg je ovaj dospio u Prokletu avlju kao politički okrivljenik, a potom se i sam uvjera u to da je Čamil poludio, odnosno da se nesretni mladić poistovjetio s likom Džem-sultana, čiju je povijest istraživao.
- Nakon nekog vremena Čamil se prestaje pojavljivati, a fra Petar od Haima doznaće da je nesretni mladić prilikom ispitivanja izjavio da je on Džem-sultan, ali i da je došlo do fizičkoga obračuna sa stražarima te su nesretnoga Čamila noću iznjelijeli iz Proklete avlige. Tako se ne zna što se s njim kasnije dogodilo: ili su ga smjestili u duševnu bolnicu ili su ga ubili.
- Fra Petar je ubrzo nakon tih događaja otisao iz Proklete avlige: najprije je protjeran u Akru, a kasnije se vraća u Bosnu.

• Zimski dan – fra Petar je sahranjen, a mladi se čovjek slušajući glasove iz susjedne ćelije prisjeća njegovih priča.

ZAVRŠETAK (epilog): Povratak na početak romana – pogled s prozora fra Petrove ćelije u samostanu:

● I tu je kraj. Nema više ničeg. Samo grob među nevidljivim fratarskim grobovima, izgubljen poput pafušice u visokom snegu što se širi kao okean i sve pretvara u hiljadu pustinju bez imena i oznaka. Nema više ni priče ni pričanja. (...) Samo sneg i prosta činjenica da se umire i odlazi pod zemlju. (iz *Proklete avlje*)

• roman o prići i pričanju

• egzistencijalistički roman o mogućnosti prevladavanja apsurda

• sudbina intelektualca u totalitarnom sustavu

• zatvor Prokleta avlja kao alegorija represivne države

• odnos pojedinca i vlasti (Čamil = Džem-sultan = nemogućnost života po vlastitom izboru)